

## **Kurator Maja Musum sin tale under åpningen av utstillingen til Christian Blandhoel.**

Jeg vil begynne med en liten historie om Christian Blandhoel. Det er en kort historie. Det er en triviell historie, men det er den historien som likevel insisterer på å bli midtpunktet når jeg har fått æren av å introdusere Christian Blandhoel:

Som så mange ganger pratet jeg med Christian på telefonen om noe jobbgreier. Men, som så mange ganger startet samtalen med løst og fast om hva vi holder på med om dagen. Og det Christian hadde holdt på med, var for meg fabelaktig. Christian hadde sett et ekorn i hagen. Christian hadde observert ekornet i hagen en stund, og til slutt tatt et fotografi av ekornet i hagen. Så langt en ganske vanlig formiddag. Men, så kommer twisten:

Christian hadde printet ut bildet han hadde tatt av ekornet i hagen. Så hadde han tatt bildet av 'ekornet i hagen' med ut i den virkelige hagen, og lagt det på fuglebrettet med noen nøtter og frø slik at det ekte ekornet kunne få se et fotografi av seg selv. Så hadde Christian observert ekornet, mens ekornet observerte seg selv.

Ås Kunstforening har bedt meg introdusere Christian Blandhoel. Det er, som dere skjønner, ingen lett oppgave. Snarere kan jeg ofte kjenne på en direkte motvilje til å sette ord på kunstverkene. Det er som det reduserer mer enn det åpner, kastrerer mer enn det forsterker. At det som treffer meg, treffer meg nettopp fordi det gir meg noe ord ikke kan. Og der forsøk på å artikulere hva dette handler om alltid faller gjennom, og blir .... dårligere enn det kunsten kommuniserer selv. Men, jeg skal gjøre et forsøk, og her vi står omgitt av Christians sedvanlige maksimalistiske, ekspressive, insisterende, påtrengende og overveldende univers, går jeg tilbake til dette lille Hamlet-øyeblikket i hagen på Langhus.

For jeg har lurt på, hvorfor står dette korte, tullete påfunnet står for meg som noe essensielt for å beskrive Christian Blandhoel og hans arbeid med utstillingen Empatisimulator. Jeg har lurt meg frem til to grunner: Det ene er empati, det andre er hvordan Christian alltid har en tendens til å gi oss andre perspektiver i og på verden. En verden som alltid er der, men som mange har sluttet å se. Vi har blitt 'heimeblinde' som vi sier i Gudbrandsdalen. Empati forutsetter evnen til perspektivendring, å se noe annet og se noe fra en annen vinkel. Enten det er et søtt ekorn i hagen eller det brutale, krevende og mørke motivene i verkene vi ser rundt oss her som så ettertrykkelig gir et annet perspektiv på verdens beste land- som slår inn veggen på det norske hus.

Utstillingen som åpner i dag er resultat av et arbeid Christian har jobbet med en stund, kanskje hele livet. Utgangspunktet – empatisimulator- er i og for seg ganske rett frem: Det finnes faktisk fra før. På Helsefy i Oslo har NAV en empati-lab der man- ved hjelp av ulike verktøy og testutstyr- kan simulere hvordan det er å leve med tinitus, skjelving, å være blind, sitte i rullestol eller senvirkninger fra kreftbehandling. Dette kom Christian over, slik han har en evne til å komme over ting ingen andre fanger opp, og han begynte arbeidet med å utvikle sin egen empatisimulator. Da jeg først hørte om 'empatisimulator' så jeg nok for meg noe mer konkret: En interaktiv modell, en drakt kanskje, som publikum kunne ta i bruk for å få en følelse av kronisk sykdom. Kanskje ME. Kanskje overvekt. Men slik er ikke Christians empatisimulator. Og jeg har brukt litt tid på å forstå- konseptuelt- hvordan alt dette, denne utstillingen, skal forstås som en simulator.

Vi står her i noe ganske annet enn én modell. I Christians empatisimulator er det malerier, diorama, ombygde gitarer, små skulpturer, bamser, tekster og tegninger. Det er ikke en drakt man kan ta på seg for å føle kroppsvekten, eller briller man kan ta på seg for å føle synsforstyrrelse. Det er et overlesset univers av ulike kunstneriske uttrykk og inntrykk som sammen gir en overveldende opplevelse av..... Sinne, nei raseri. Voldsfantasier. Av traumer, ydmykelse, frykt og smerte, men og humor og omsorg. Mens NAVs empatilab har tydelig definerte instrumenter til tydelig definerte diagnoser, er Christians empatisimulator å tre inn i et kaotisk, usammenhengende, og fragmenter univers av dehumanisering, helt ned til den mest banale detalj. Det er kropp, sakspapirer, fantasier, følelser, saksbehandlere, dokumenter og gjenstander. For å simulere erfaringen av tiår med systematisk marginalisering, mistenkeliggjøring og sykdom er det kanskje ikke mest hensiktsmessig med en drakt eller ett par briller- men nettopp det motsetningsfylte, kaotiske og overveldende vi står i nå.

Men, hvor er empatien, kan man kanskje lure på når man ser malerier av henrettelser og forvridd ansikter med en restilisert NAV-logo brennmerket i pannen? Det er tilsynelatende, kanskje, en avstand mellom ordene som brukes om utstillingens mål om å fremme empati, omsorg og forståelse, og det visuelle inntrykkene man får når man ser kunstverkene. Det er et gjentagende paradoks i Christians kunstnerskap.

Jeg møtte Christian for første gang da vi jobbet sammen- og fortsatt jobber sammen- om Nasjonalmuseets utstilling Skakke folkedrakter. I 2022 inviterte vi seks nålevende kunstnere til å utforske – hold dere fast- norske bunadstradisjoner og draktskikker. Christian ble invitert inn fordi vi likte det han laget, men ikke i vår vildeste fantasi kunne forutsi hvordan han ville angripe 'bunaden'. Vi var nysgjerrig på hvilket perspektiv Christian ville ta.

Resultatet var en Outsider folkedrakt. En subnasjonal bunad. En maskert ensom bjørn med (bunads)balltre, nagler på skoene, kniv, klør og skuddsikker vest. I bunad. Mange Christians verk var skummel. Truende og aggressiv. Men, noen så noe annet. Noen så beskyttelse og omsorg i den kampklare, maskerte rustningen som vernet om outsidersen på innsiden. Som hjalp deg å skjule hudfarge eller kjønnsidentitet slik at du og kunne delta på fellesmarkeringene uten å frykte trakassering. Noen så den skuddsikre vesten som en brynje for LHBTQ-befolkningen i kjølvannet av terroren på London. Det slo meg at hva vi oppfatter som truende og ubehagelig, eller omsorgsfullt og beskyttende- kommer an på hvilken posisjon og hvilket perspektiv vi ser det ut fra. Om vi er bak eller foran maska. Om vi opplever at vi er en del av systemet og majoritetens fellesskapsarenaer, eller utenfor dette.

Christian har selv uttalt at utstillingen er et både et kunstverk og et verktøy. Empatisimulator søker å bidra til refleksjon og avlæring av umenneskeliggjørende holdninger i offentlige institusjoner, politikere og blant enkeltpersoner. Jeg tenker at Christians verk er uhyre modige fordi de moser ettertrykkelig ideen om «den verdig trengende» - og et ideal -eller en norm- om hvordan syke, utsatte, mennesker som trenger hjelp bør fremstå som takknemlige og ydmyke. Og der sinne- som alltid- og voldsfantasier på ingen måte hører hjemme. Og der det å gi uttrykk for dette til og meg kan skape frykt for å miste de tjenestene man har. Som vi alle vet er det ikke nødvendig så lurt å bite den hånda som gir deg mat. Så der verkene tematiserer ensomhet, tap av fremtidshåp og sårbarhet, er empatisimatoren like mye en utstilling full av styrke. En brutal selvheldelse, om enn på den mest sårbare måten.

Christian er 100% anti-establishement. Og det gir på sett og vis ikke mening å snakke om denne utstillingen, eller Christian som kunstner, uten å forholde seg til klasse. For verden er klassebetinget, Norge er klassebetinget, og kultur- og kanskje særlig kunstfeltet- er klassebetinget. Christians arbeid er annerledes fordi det er kunst utviklet fra et liv med fattigdom, sykdom og nav. Christians kunst er ikke noe nippe til hvitvin-greier. Dette er dårlig stemning. Men det er og humor, omsorg, og et uttalt mål om forandring- strukturelt og individuelt. Og som kunstner representerer Christians empatisimulator noe unikt-

For vi kjenner alle til dette. Det skorter ikke på leserbrev og debatter med kritikk av NAV, sykepengene og velferdsstaten. Men det er noe helt annet, det er rasjonelt, saklig og tørt. Det blir menneskeløst, og noe man kan snakke om teoretisk enten fra et konservativt, liberalt eller sosialdemokratisk sinnelag. Som kunstner og gjennom kunsten som ytring fanger Christian noe mye mer komplekst, eksistensielt- hvor partipolitikk og prat føles uvesentlig. En utstilling som fanger erfaringer som finnes i stor utberedelse, men som pirker i vår forståelse av det norske velferdssamfunnet på en gjennomgripende måte.

Empatisimulator er rettet mot politikere, institusjoner og enkeltmennesker. Men det gjør også utstillingen til et tveegget sverd. Christian bruker kunsten som ytringsrom, og løfter tematikken på en måte som kanskje gjør at flere lytter. Som får statsråden til å komme. Og samtidig kjenner jeg på et ubehag. Fordi det smerter å vite hvor mange tusen som ikke har kunsten som ytringsrom, men som likevel hadde fortjent statsrådets øre. Gallerirommet løfter det stygge, ukorrekte og møkkete inn i en kontekst vi kan håndtere som samfunn.

Som verktøy er utstillingen rettet mot de som har makt. Som kunstverk tror jeg utstillingen har uvurderlig verdi for veldig mange. Jeg tror nok vi alle har vært i befatning med utstillingens tematikk, enten i egne liv eller som pårørende. For meg går tankene til tanta mi som fikk et alt for kort liv, og erfarte at du skal være ganske frisk for å være syk. Og der vi rundt sitter igjen med et svart hull. Og der Christian som kunstner evner å fange og formidle det som ord ikke strekker til å kommunisere. For empati handler om å bli sett, enten du er et ekorn eller du er en outsider.

Gratulerer Christian!

Maja Musum 24.april 2026